

AUDITOR - GENERAL
SOUTH AFRICA

MEDIA RELEASE

23 Mudyaxihi 2018

Oditara-Jenerala wa vilela hi mpfumaleko wa vutihlamuleri tanihiloko a ri karhi a humesa mivuyelo ya oditi ya mfumo wa miganga leyi yaka ehansi

KAPA – Oditara-Jenerala (AG), Kimi Makwetu, namuntlha u vike ku ya ehansi ko angarhela eka mivuyelo ya oditi ya timasipala ta Afrika-Dzonga ya 2016-17.

Makwetu u vula leswaku hambileswi ku veke na switsundzuxo na swilemukiso swa nkarhi hinkwawo na ku va leswi phikelelaka eka lava rhwexiweke mafumelo na vuangameri hi mayelana na mihluleko ya mafambiselo kusukela hi 2013, switsundzuxo swa vona a swi landzeleriwangi.

“Loko hi humesa mivuyelo ya oditi ya timasipala ya 2011-12 hi Mhawuri 2013, hi kombise, exikarhi ka swin'wana, mpfumaleko wa vurhangeri lebyi kotaka ku teka swiboho ku ololoxa mpfumaleko wa vutihlamuleri hi ku tiyisisa leswaku ku na switandzhaku ehenhla ka lava onhaka maendlelo ya masungulo lama kavanyeteke mafumelo ya timasipala lama vuyerisaka. Hi vike mitsano eka swilawuri swa le ndzeni naswona mixungeto leyi a yi dinga ku langutisisiwa eka mfumo wa miganga hi ku nyika swivangelokulu eka swikumiwa swa oditi na swibumabumelo ku lulamisa swivangelo leswi tumbeleke. Sweswi i ntlhanu wa malembe endzhaku ka swona, naswona ha ha langutanile na mitlhontlho ya fana ya vutihlamuleri na ya mafumelo leyi hi yi fungheke emalembeni lama hinkwawo. A ku vanga na ku cinca lokunene ko tivikana eka mivuyelo yo khorwisa; ematshan'weni hi le ku voneni ka ku tlhelela endzhaku ka mivuyelo ya oditi,” ku vilela AG.

Makwetu u vula leswaku hambileswi ku nga na timasipala eka swifundzakulu swin'wana leti ti tirhaka hi matimba hindlela ya vurhon'wana ku kuma na ku hlayisa mivuyelo ya oditi

leyi naveriwaka hi ku tirhisa endlelo leri tiyisiweke ra vutihlamuleri na vurhangeri lebyi kotaka ku teka swiboha, mivuyelo na matshalatshala walawo ya nyamisiwa hi swiphemu swo tala swa ku tlhelela endzhaku eka mivuyelo ya oditi ya mfumo wa miganga.

Switsundzuxo swa vutihlamuleri swa lembe leri nga hundza a swi landzeleriwangi hi vutalo

Eka xiviko xa yena xa masipala xo hetelela xa 2015-16, Makwetu u lemukisile hi ku angarhela eka vurhangeri bya mafambiselo na vuangameri bya mfumo, eka tilevhele hinkwato, ku rhangisa emahlweni vutihlamuleri naswona u tlhele a tsundzuxa ehenhla ka ku tlhelela endzhaku loku nga endlekaka eka mivuyelo ya oditi hikwalaho ka ku cinca eka vurhangeri endzhaku ka mihlawulo ya mfumo wa miganga yo hetelela. Mivuyelo ya timasipala leya ha ku vaka kona yi komba leswaku switsundzuxo swa oditi swa AG swa lembe leri nga hundza a swi tirhisiwangi hi vutalo, ngopfungopfu, kumbe swi honisiwile hinkwaswo ka swona, kumbe hindlela yo biha, tanihileswi mivuyelo ya oditi yi kombisaka xiyimo xa mafumelo lexi a lemukiseke hi matimba ehenhla ka xona.

Xiviko xa Makwetu eka mivuyelo ya oditi ya mfumo wa miganga ya 2016-17 xi ta mavhiki ma nga ri mangani endzhaku ka loko Holobye wa Timali Nhlanhla Nene a byerile Palamende eka angulo wa Palamende wo tsariwa leswaku 112 wa timasipala ti hava mali ya ku humelerisa makungu ya mphakelo wa vukorhokeri eka lembeximali leri hi nga eka rona, na leswaku ko va ntsena 14 wa leti ti nga na makungu yo vuyisa timali lama pasisiweke.

Xitiviso xa Holobye xi seketela xihungwana lexi fananaka xa AG, eka malembe lamotala, leswaku mafumelo na timhaka ta timali ta timasipala to tala – xiyimo xa tona xa ku kota ku endla mpindzulo – a ti nga ri eka xiyimo xa kahle.

A. Vutihlamuleri byi ya emahlweni byi hluleka eka mfumo wa miganga

Loko yi tivisa mivuyelo ya oditi ya timasipala leya ha ku vaka kona ya hofisi ya yena, AG yi tshikelela leswaku “vutihlamuleri byi ya emahlweni byi hluleka eka mfumo wa miganga”. Lowu hi wona nkongomelo wa xiviko lexi, naswona wu komba ku hluleka loku

nga erivaleni ka mafumelo, vurhangeri na vuangameri leswi swi hoxeke xandla swinene eka mivuyelo ya oditi leyi nga naveriwiki.

Swikombo swa mihluleko ya vutihlamuleri eka mfumo wa miganga

AG, eka malembe lamotala ku ta fika sweswi, yi avelanile hindlela yo fanana swihungwana swa oditi leswi swi tshikelelaka nkoka wa vutihlamuleri eka malawulelo ya timhaka ta masipala, yi sungula hi makunguhatelo lama faneleke lama kongomisaka eka swidingo swa vaaki, na ku tirhisa swilawuri swa le ndzeni na vulanguteri lebyi byi nga ta tiyisisa leswaku ku va na malawulelo ya timali na matirhelo lama faneleke. Leswi, u tshikelerile, swi fambelana na nxiximo wa nawu eka ku fambisa timasipala, ku veka tihlo hi vanyiki va vutiyisisi leswaku mipakaniso ya mpimanyeto na matirhelo yi fikeleriwile, na leswaku ku na switandzhaku swa malawulelo yo hamboloka na ku nga tirhi.

Eka timasipala to tala, swilawuri leswa masungulo a swi tirhisiwangi, naswona AG yi fungha leswi landzelaka tanihi swikombokulu swa mihluleko ya vutihlamuleri eka mfumo wa miganga eka lembe leri nga ehansi ka nkambisiso:

1. Mivuyelo ya oditi yi tlhelele endzhaku naswona matirhiselo ya timali lama hambanaka na milawu ya tlakukile

AGSA yi odite 257 wa timasipala na 21 ya mavandla ya timasipala. Nhlayo ya timasipala yi hungutekile kusuka eka 278, laha ku veke na nkatsano wa timasipala tin'wana hi 2016 (37 wa timasipala ti pfariwile , kasi 16 wa timasipala letintshwa ti tumbuluxiwile).

Ku tiyisisa leswaku ku na vuolovi byo vika na swihungwana leswi pakanisiwaka, xiviko lexa ha ku vaka kona xi kongomisa eka timasipala ntsena. Mivuyelo ya oditi ya mavandla ya timasipala ya katsiwile eka swiengetelwa swa xiviko (leswi kumekaka eka www.agsa.co.za).

i. Ku tlhelela endzhaku ka mivuyelo ya oditi ko angarhela

Eka timasipala leti oditiweke, mivuyelo ya oditi ya 45 yi tlhelele endzhaku loko letiya ta ya 16 yi antswile. Ko va ntsena 33 wa timasipala (13%) ti koteke ku humesa switatimente swa timali swa risima na swiviko swa matirhelo, xikan'we na ku va ti landzelele milawukulu hinkwayo, hikwalaho ka sweswo ti kumeke oditi yo basa.

ii. Risima ra xiyimo xa le hansi ra switatimente swa timali na swiviko swa matirhelo

Makwetu u lemuka leswaku switatimente swa timali leswi khorwisaka na swiviko swa matirhelo i swa nkoka swonghasi ku endla leswaku ku va na vutihlamuleri na nkavuciva, kambe timasipala ta hluleka eka swiyenge leswi. "Mihlahluvo leyi andlariweke hindlela leyinene eka switatimente swa timali yi hunguteka kusuka eka 68% kufika eka 61% ntsena, kambe switatimente swa timali leswi hi nyikiweke swona eka ku odita a swi hoxekile swinene eka lembe leri nga hundza. Ko va ntsena 22% ta timasipala leti koteke ku hi nyika switatimente swa timali swi ri hava vuxokoxoko byo hoxeka hindlela yo tivikana. Hi ku engetela, swiviko swa matirhelo swa 62% ta timasipala leti ti humeseke swiviko leswi veke na swihoxo swo tivikana naswona a swi nga khorwisi hi ku ringanela eka khansele kumbe vaaki ku swi tirhisa," ku vula AG.

iii. Levhele ya le henhla ya ku nga landzeleriwi ka milawukulu ya mafumelo kusukela hi 2012-13

AGSA yi vike ku nga landzeleriwi ko tivikana ka milawukulu eka 86% ta timasipala. Leyi i nhlayo hi tipesente ya le henhlahenhla ya ku nga landzeleriwi ka milawu kusukela hi 2012-13. Timasipala leti nga na swikumiwa swa ku landzeriwa ka milawu ko tivikana eka malawulelo ya nkholuko wa tinhundzu na vukorhokeri ya tlakukile kusuka eka 63% kufika eka 73%.

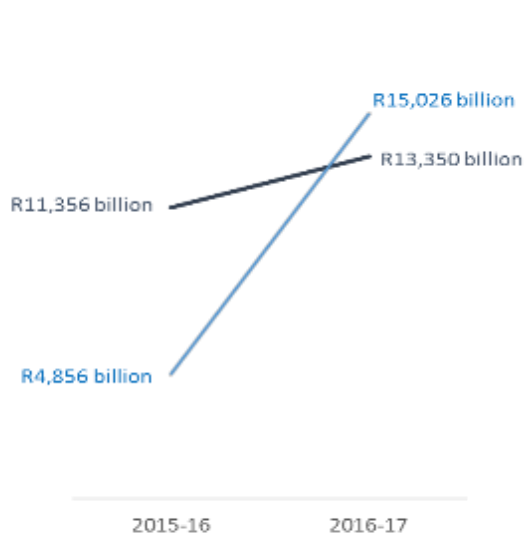
iv. Matirhiselo ya timali lama hambanaka na milawu ya tlakukile, kambe timasipala ti antswisa vuthumbi na mavikelo ya tona

AG yi vika 75% ta ntlakuko eka matirhiselo ya timali lama hambanaka na milawu, kusuka eka R16,212 wa tibilyoni eka lembe leri nga hundza kufika eka R28,376 wa tibilyoni eka lembe leri nga ehansi ka nkambisiso. Hambiswiritano, u hatlisile a boxa leswaku timasipala ti endlile matshalatshala yo tivikana hi 2016-17 ku kuma na ku vika hindlela leyi nga erivaleni matirhiselo ya timali lama hambanaka na milawu lama byarhiweke emalembeni lama nga hundza. Leswi swi endla R15,026 wa tibilyoni ta ntsengo hinkwawo, lowu nga matirhiselo ya timali lama hambanaka na milawu lama byarhiweke emalembeni lama nga hundza kambe ya kumekeke na ku vikiwa ntsena hi 2016-17.

Hambileswi ku nga na antswiso wo tivikana eka vuthumbi, u khutaza nsivelo wa matimba swinene eka matirhiselo ya timali lama hambanaka na milawu.

R13,350 wa tibilyoni leti nga sala ti fambelana na tihakelo kumbe swihakeleriwa leswi byarhiweke hi 2016-17 hi mafambiselo ya mfumo wa miganga lamantshwa, leswi yimeleke 4% ta mpimanyeto wa matirhiselo ya mfumo wa miganga. Swi katsa tihakelo leti humesiweke eka tikontiraka leti nyikiwaka hindlela leyi hambanaka na milawu eka lembe leri nga hundza – loko ku nga landzeleriwi ka milawu ku nga lavisisiwangi naswona ku nga tsetseleriwangi, tihakelo eka tikontiraka leta malembenyengi ti ya emahlweni ti voniwa na ku paluxiwa tanihi matirhiselo ya timali lama hambanaka na milawu.

Irregular expenditure increased from R16,212 billion to R28,376 billion (75% increase)

Irregular expenditure incurred in previous years, identified in current year

53% of the irregular expenditure were payments/expenses in previous years only uncovered and disclosed for the first time in 2016-17.

Municipalities made a significant effort in 2016-17 to identify and transparently report on irregularities in previous years – just over R10 billion more than in 2015-16.

Irregular expenditure identified in current year

47% of the irregular expenditure were payments/expenses in 2016-17.

This represents **4%** of the local government expenditure budget. It includes payments made on contracts irregularly awarded in a previous year – if the non-compliance was not investigated and condoned, the payments on these multi-year contracts continue to be viewed and disclosed as irregular expenditure.

How much of the R28,376 billion then represents **non-compliance in 2016-17?** Based on our analysis of the top 26 contributors, it is estimated to be **16%** (+ R4,5 billion).

In other words, 84% of irregular expenditure relates to non-compliance of prior years which remain unaddressed.

53% ta matirhiselo ya timali lama hambanaka na milawu ya malembe lama nga hundza ya vhumbunuriwile na ku paluxiwa hi 2016-17

47% ta matirhiselo ya timali lama hambanaka na milawu a ku ri tihakelo / swihakeleriwa hi 2016-17. Ya yimela 4% ta mpimanyeto wa matirhiselo ya timali ta mfumo wa miganga. Swi katsa tihakelo leti humesiweke eka tikontiraka leti nyikiweke hindlela leyi hambanaka na milawu lembe leri nga hundza – loko ku nga landzeleriwi ka milawu ku nga lavisisiwangi naswona ku nga tsetseleriwangi, tihakelo eka tikontiraka leta malembenyengi ti ya emahlweni ti voniwa na ku paluxiwa tanihi matirhiselo ya timali lama hambanaka na milawu.

2. Antswiso wutsongo eka ndzhendzeleko wa vutihlamuleri

Makwetu u vula leswaku swibumabumelo leswi endliweke hi hofisi ya yena lembe leri nga hundza ku tiyisisa leswaku maendlelo ya masungulo ya kona, hikwalaho ka ku antswisa vutihlamuleri na mivuyelo ya oditi, a swi langutisiwangi eka timasipala to tala. Leswi, a lemuka, "swi na vumbhoni hi swikumiwa kusuka eka tioditi leti katsaka ku nga langutisi eka makungu ya swiendlo swa oditi, makunguhatelolo ya matirhelo na mapimanyetelo ya xiyimo xa le hansi (leswi vangaka matirhelo ya timali lama nga pimanyeteriwangiki ya R12,6 wa tibiliyoni), na ku tlhelela endzhaku ka mipimo yo hambana eka xiyimo xa swilawuri swa le ndzeni na vutiyisisi lebyi nyikiwaka hi vatirhi va swiave swo hambanahambana eka mfumo wa miganga".

i. Nhluleko wa ku lavisisa swikumiwa

Xo vilerisa swinene eka Makwetu hi leswaku "swirhambo swo fanana na ku va swo phikelela swa hofisi ya yena ya switandzhaku swo tika swinene a swi landzeleriwangi". "Hi vike ku nga landzeleriwi ko tivikana ka milawu leyi tirhanaka na switandzhaku eka 55% wa timasipala. Mpfumaleko wa switandzhaku wu tlhela wu va vumbhoni eka timasipala nakambe ku va ti nga langutisi hi ku ringanela swikumiwa swa malawulelo ya nkholuko wa tinhundzu na vukorhokeri na swikombo swa vumbabva na matikhomelo lama nga lulamangiki lama ya nga endlekaka lama hi ya vikeke na ku bumabumela ku va ya lavisisiwa".

U vule leswaku, hi 2015-16, va vike swikumiwa swoleswo eka 148 wa timasipala, kambe 47% ta timasipala leti a ti lavisisangi xihhi kumbe xihhi xa swikumiwa leswi naswona 24% ti lavisise swin'wana ntsena swa swikumiwa leswi. Hi 2016-17, va vike mixaka leya swikumiwa eka 145 wa timasipala, 71% ta leti ti veke na swikumiwa swoleswo hi 2015-16.-

Eka 61% ta timasipala, khansela yi hluleke ku endla vulavisisi lebyi lavekaka eka swiyimo hinkwaswo swa matirhiselo ya timali lama nga pimanyeteriwangiki, lama hambanaka na milawu na lama nga hava mbuyelo na lama a ya ta va ya papalatiwile loko a ku landzeleriwile milawu lama vikiweke lembe leri nga hundza – ku tlhelela endzhaku kusuka eka 52% lembe leri nga hundza.

ii. Nhluleko wa ku teka goza eka swikumiwa

“Magoza yo ringanela na wona a ya tekiwangi ku vuyisa timali, ku herisa, ku pasisa kumbe ku tsetselela matirhiselo ya timali lama nga pimanyeteriwangiki, lama hambanaka na milawu na lama nga hava mbuyelo na lama a ya ta va ya papalatiwile loko a ku landzeleriwile milawu tanihilaha swi laviwaka hakona hi milawu. Hikwalaho ka sweswo, nsalo wa ku hela ka lembe wa matirhiselo ya timali lama hambanaka na milawu lowu hlengeletaneke emalembeni lamotala naswona ku nga tirhaniwangiki na wona wu endlile R65,32 wa tibilyoni, loko matirhiselo ya timali lama nga pimanyeteriwangiki ya vile R43,5 wa tibilyoni, kasi lowuya wa matirhiselo ya timali lama hambanaka na milawu na lama nga hava mbuyelo na lama a ya ta va ya papalatiwile loko a ku landzeleriwile milawu wu vile R4,24 wa tibilyoni,” a paluxa.

3. Mbangu lowu tikaka hindlela leyi engetelaka wa ku odita

Nakambe AG yi paluxa leswaku mbangu wa oditi lowu swipano swa yona swa oditi a swi fanele ku tirha eka wona wu vile na ku tshwukiselana mahlo swinene, laha ku nga na nkwetlembetano lowu tlakukeke wa swikumiwa swa oditi na misivelo laha maendlelo ya vona ya oditi na mihlohlotelo yi konanisiweke.

Eka vaoditiwa van'wana, a paluxa, ntshikelelo wu vekiwile ehenhla ka swipano swa oditi ku cinca mahetelelo ntsena ku papalata mivuyelo ya oditi yo hamboloka kumbe mpaluxo wa matirhiselo ya timali lama hambanaka na milawu – ku ri hava swivangelo swo enela. Vaoditiwa van'wana va tirhise maqhinga yo hlwela laha vuxokoxoko na vumbhoni byi nga nyikiwangiki tanihilaha byi komberaweke hakona. “Vurhangeri byi fanele ku veka thoni ya vutihlamuleri – loko mivuyelo ya oditi yi nga ri hi ndlela naveriwaka hayona, matimba ya fanele ku kongomisiwa eka ku tirhana na xiphiao naswona ku nga ri ku sindzisa tioditara ku cinca mahetelelo ya tona,” ku susumeta AG.

Ntshikelelo wo hamboloka wa mihluleko ya vutihlamuleri ehenhla ka vutomi bya vaaki

Mihluleko ya vutihlamuleri bya mfumo wa miganga, ku lemukisa AG, yi vangela timasipala ku nga fikeleli swikongomelo swa tona, leswi hi tlhelo lerin'wana swi nga na ntshikelelo wo hamboloka ehenhla ka vutomi bya vaaki. Tioditi ta AGSA ti kombise swiyengekulu swinharhu swa ntshikelelo ku nga:

- Rihanyu ra swa timali ra timasipala
- Matirhiselo ya timali lama nga hava mbuyelo na lama a ya ta va ya papalatiwile loko a ku landzeleriwile milawu
- Mphakelo na nhlayiso wa swimakiwakulu swa masipala

Swikombiso swa hilaha mihluleko ya vutihlamuleri yi khumbaka hindlela yo hamboloka hakona vutomi bya vaakatiko swi katsa:

i. Rihanyu ra swa timali ra timasipala

Ku nga koti ku londza swikweleti kusuka eka vatirhisi va masipala swi tele swinene. Eka swiyimo leswi, a swi siveleki leswaku timasipala ti ta kayakaya ku ringanisa tibuku ta tona. Eka ntsengo hinkwawo, 31% timasipala ti paluxe nkayivelo – nkayivelo hinkwawo wa timasipala leti wu fike eka ntsengo wa R5,6 wa tibiliyoni.

Swikarhato swa timali swa mfumo wa miganga na swona swi tshikelele swinene vakolotisi va masipala. Ntshikelelo wa nkavuswikoti wa ku hakela vakolotisi wu vile na vumbhoni lebyikulu eka mitsengo leyikulu leyi kolotiwaka eka mphakelo wa gezi na mati eka Eskom na tibodo ta mati, hi ku landzelelana.

Nkatsano wa swiphemu swo hambanahambana, ku katsa na mali leyi hlengeletiwaka ya xiyimo xa le hansi na malawulelo ya mpimanyeto ya xiyimo xa le hansi na ku nga hakeriwi ka vakolotisi, swi vangile 31% ta timasipala leti paluxeke eka switatimente swa tona swa timali leswaku ti nga ka ti nga ha koti ku ya emahlweni ti tirha. Hambileswi ti faneleke ku ya emahlweni ti tirha, a ti vika leswaku a ti ri eka xiyimo xa timali lexi nga sirhelelekangiki swinene emakumu ka lembeximali leri.

“Loko mbangu wa ikhonomi ya xiyimo xa le hansi wu hoxa xandla eka ku ya ehansi ka rihanyu ra swa timali ra timasipala, to tala to ka ti nga lawuli timali ta tona kahle hilaha a ti fanele ti endla hakona,” ku kombisa AG.

ii. Matirhiselo ya timali lama nga hava mbuyelo na lama a ya ta va ya papalatiwile loko a ku landzeleriwile milawu

Matirhiselo ya timali lama nga hava mbuyelo na lama a ya ta va ya papalatiwile loko a ku landzeleriwile milawu ya endlile ntsengo wa R1,5 wa tibiliyoni (ntlakuko wa 71% kusuka

eka lembe leri nga hundza). AG yi lemuka leswaku “swa tika ku vula leswaku i mali muni yi lahleleka hikwalaho ka maendlelo lama hambanaka na milawu, tanihiloko leswi swi kumisisiwa hi vulavisi, kambe ku nga landzeleriwi ka milawu loku hi ku vikeke eka 78% ta timasipala swi nga yisa hindlela ya vuswikoti eka ndzahleko wa timali”.

iii. Mhluleko eka nhluvukiso na nhlayiso wa swimakiwakulu

Nakambe tioditi ta AGSA ti kumile mhluleko yo tala eka nhluvukiso na nhlayiso wa swimakiwakulu hi timasipala. Leswi swi katse ntirhiso wa le hansi ka mpimo wa timali ta nhlayiso, ku hlwela eka ku hetywa ka tiphurojeke, mitirho ya mavoko ya xiyimo xa le hansi, na ku vekiwa ka tihlo loku nga ringanelangiki ka van'waticontiraka.

“Leswi i swikombeto swa xiphiso lexikulu lexi mfumo wa miganga wu nga na xona hi ku lawula timali, matirhelo na tiphurojeke na ku byarha vutihlamuleri bya mivuyelo. Hambileswi timali leti nyikiwaka na nseketelo swi kumeka hi ntolovelo kusuka eka mfumo wa rixaka eka nhluvukiso na nhlayiso wa swimakiwakulu swa masipala, nkamphakelo wa swona eka timasipala tin'wana na ntshikelelo ehenhla ka vaakandhawu i swiphiso leswi dingaka ku langutisisiwa hi nkongomiso swinene hi vatirhi va xiave hinkwavo ku tiyisisa leswaku xikongomelo xa vutomi byo antswa xa fikeleriwa,” ku vula Makwetu.

Laha hansi ku na swikombiso swa mhluleko ya vutihlamuleri eka swimakiwakulu swa masipala:

- Pulanti yo basisa mati ya Themba (Masipalakulu wa Dorobakulu ra Tshwane) – Phurojeke leyi yi hlwerisiwile hikwalaho ka ku nga hakeriwa kumbe ku hlwela ku hakeriwa ka van'waticontiraka, leswi hoxeke xandla eka ku nga landzeleriwi ka milawu hi malawulelo ya matirhiselo ya timali na ntswalo lowu byarhiwaka eka tihakelo to hlwela ta van'waticontiraka. Swivangelo swa nkamfikelelo eka phurojeke leyi a ku ri malawulelo ya phurojeke lama nga ringanelangiki ya mipimokulu; mpfumaleko wa makunguhatelelo ku nga si thoriwa van'waticontiraka, leswi vangaka ntirhiso wa mali kutlula mpimo eka phurojeke; na ku vekiwa ka tihlo loku nga ringanelangiki ka n'waticontiraka.
- Ku akiwa ka nkululo wa mati wa Thabong T16 (Matjhabeng) – Phurojeke leyi yi sungule hi 2014-15 eka ntsengo lowu pimanyetiweke wa R62 wa timiliyoni.

Masipala wu rhangise emahlweni ku akiwa ka swivumbeko swa swihambukelo, mitirho yo ngenisa tiphayiphi ta mati na mikululo ya le ndzeni ku nga si va na netiwekekulu ya xitichi xo pompa, loko layini ya tiphayiphi ta nkululo na yona yi nga si khomanisiwa eka xitichi xo pompa. Leswi swi vange nkhapo wa soreji endhawini ya vuaki, leswi swi vangeke nthyakiso naswona swi nga kotaka ku veka enxungetweni rihanyu na vuhlayiseki bya vatshami va Thabong. Ku thoriwa ka van'waticontiraka a swi hambana na milawu naswona phurojeke leyi a ya ha ya emahlweni. Ku ta fika sweswi, R54 wa timiliyoni ti firhisiwile eka kontiraka leyi.

Swivangelo swa mihluleko ya vutihlamuleri

Xiviko xa AG xi boxa leswi landzelaka tanihi swin'wana swa swihoxaxandlakulu eka mihluleko ya vutihlamuleri na ku tlhelela endzhaku eka mivuyelo ya oditi:

- Swivandla swa mitirho na nkantshamiseko eka swiyimokulu swi nonokisile miantswiso ya xisisitematiki na ku va leyi tshinyiweke.
- Swikili leswi nga ringanelangiki swi vange mpfumaleko wa vuangameri hi tikhansele (ku katsa na meyara) na ntirhiso lowu nga enelangiki na nhlayiso wa tisisiteme ta malawulelo ya timali na matirhelo hi mafambiselo.
- Ku lwa ka le ndzeni ka xipolitiki eka levhele ya khansele na nghenelelo eka mafambiselo swi tsanise vuangameri, swi kavanyete ku tirhana na switandzhaku naswona swi endle mfumo wa miganga wu nga ha koki swinene rinoko eka vatirhi va xiphurofexinali ku tikatsa.

- Ku nga teki goza ka vurhangeri, kumbe goza leri nga fananiki, swi vange endlelo ra 'ku hava switandzhaku', kotala hikwalaho ka tisisiteme na maendlelo ya matirhelo lama nga ringanelangiki.
- Eka timasipala tin'wana a ku ri na honiso lowu nga erivaleni wa swilawuri (ku katsa na nhlayiso wa tirhekodo wa kahle) na ku landzeleriwa ka milawukulu, tanihileswi swi endleke ku va na mbangu lowu eka wona a swi olova ku endla vumbabva.
- Vurhangeri a byi tekangi swibumabumelo swa oditi leswi vuyeleriweke na switsundzuxo swa mixungeto leyi a va dinga ku yi lulamisela hindlela yo tivikana.
- Timasipala ti kongomise eka ku kuma switatimente swa timali leswi andlariweke hindlela leyinene hi ndhurho lowukulu hi ku tirhisa vatsundzuxi na fioditara, leswi a swi nghanisa ekhombyeni mavikelo ya matirhelo yo khorwisa na ku landzeleriwa ka milawukulu.
- Vatirhi va xiave va swifundzakulu na va rixaka a va seketela hi ku enela timasipala.

Palamende yi le ku hetisiseni miburisano eka matimba yo kongomisa lama nga kotekaka ya AGSA

Xitiviso xa Makwetu eka mpfumaleko lowu yaka emahlweni wa vutihlamuleri eka mfumo wa miganga xi ta hi nkarhi lowu komiti ya Palamende leyi nga na vutihlamuleri bya hofisi ya yena - Komiti ya Nkarhi Hinkwawo ya mavandlanyingi ya Oditara-Jenerala (SCoAG) – yi nga eku hetisiseni ka miburisano ya yona eka mihundzuluxo leyi nga kotekaka eka Nawu wa Oditi ya Mfumo, nawu lowu wu fumaka matirhelo ya Oditara-Jenerala wa Afrika-Dzonga (AGSA), nhlanganokulu wa oditi wa tiko.

Mihundzuluxo leyi, loko yi pasisiwile, yi ta nyika hofisi ya oditi matimba ya ku kongomisa mihambuko yo tivikana eka vulawuri lebyi faneleke ku lavisisa xikan'we na mpimo wa matimba yo lulamisa, ku katsa na ku vuyisiwa ka mali leyi lahlekeke hikwalaho ka mihambuko. Mihambuko yo tivikana yi ta katsa ku nga landzeleriwi ka milawu, vumbabva kumbe vukhamba, kumbe ku onhiwa ka vutihlamuleri byo hlayisa nhundzu

ya van'wana leswi swi vangeke kumbe swi tikombaka swi ta vanga ndzahleko wa timali wo tivikana, kumbe ntirhiso wo hamboloka kumbe ndzahleko wa xipfuno xa vaaki xo tivikana, kumbe ku vaviseka ko tivikana eka nhlango wa sekitara ya mfumo kumbe vaaki hi ku angarhela.

Laha hansi ku na swikombiso swi nga ri swingani swa mihambuko yo tivikana leyi vikiweke hi AGSA, leyi yi nga vaka yi vile milandzu leyi a yi tava yi kongomisiwile loko AGSA a yo va se yi ri na matimba walawo yo kongomisa:

- ✓ AGSA yi kumile mihambuko yo hambanahambana eka ku nyikiwa ka tikontiraka ta vatsundzuxi hi 2015-16 ku pfuna hi ku vika swa timali eka vandla ra masipala hi ndhurho wa R3,8 wa timiliyoni. Leswi a swi katsa mpfumaleko wa ntwanano wa levhele ya vukorhokeri lowu sayiniweke, mindlandlamukiso ya tikontiraka ta nkarhi na nkarhi, tirheta to tlula mpimo hi awara na mpfumaleko wa ku vekiwa ka tihlo ka ntirho lowu tirhiwaka hi mutsundzuxi. Hambileswi AGSA yi vikelaka bodo leswaku kontiraka leyi a ri na vuswikoti bya ku va na vumbabva, bodo a yi tekangi goza rihi kumbe rihi ku lavisisa milandzu leyi boxiweke.
- ✓ Masipala wa xifundzatsongo wu byarhe R164 wa timiliyoni ta matirhiselo ya timali lama nga hava mbuyelo na lama a ya ta va ya papalatiwile loko a ku landzeleriwile milawu lama fambelanaka phurojeke ya mati leyi ekusunguleni yi sunguriweke hi masipala. Hikwalaho ka ntirho wa xiyimo xa le hansi, Ndzawulo ya Timhaka ta Mati yi boheke ku endla hi vuntshwa kusuka emasungulweni. Vurhangeri bya masipala a byi tirhangi hindlela leyi vuyerisaka masipala, leswi swi nga vangangiki ntsena milahleko ya timali yo tivikana, kambe na ku hlwela ka mphakelo wa vukorhokeri.
- ✓ Masipala wu kumile nhlahluvo wa oditi lowu oditara yi nga nyikiki nhlahluvo lowu nga na swikumiwa swo tivikana eka mavikelo ya matirhelo na ku landzeleriwa ka milawu eka malembe manharhu lama nga hundza. Eka nkarhi lowu, a ku ri na nkantshamiseko eka xiyimo xa mufambisi wa masipala, laha xiyimo lexi xi siviweke ku ringana tin'hweti timbirhi ntsena eka lembe ra 2016-17. Hikwalaho ka

sweswo, vuxokoxoko lebyi hoxekeke na ku va lebyi lahlekisaka byi nyikiwile AGSA, ku ri hava switandzhaku swihi kumbe swihi.

- ✓ Matirhiselo ya timali lama hambanaka na milawu a ya tele eka masipala, kambe ku hava na xin'we xa swiyimo leswi vikiweke xi lavisisiweke. Mufambisi wa masipala a nga nyikangi khansese xivandlanene xa ku teka xiboho eka milavisiso hi ku nga nyiki vuxokoxoko havomu. Nkwama wa timali wu ringete ku pfuneta, kambe na wona wu hlangane na xirhalanganyi hikwalaho ka vuxokoxoko lebyi kayivelaka. Hikwalaho ka sweswo, a swi kumisiseki loko ku ri na milahleko leyi faneleke ku vuyisiwa.

B. Mivuyelo ya oditi leyi vonakaka xikan'wekan'we

Eka ti oditi ta yona ta lembe na lembe, AGSA yi kambela swiphemu leswi landzelaka:

- Maandlalelo lamanene na ku nga vi kona ka vuxokoxoko byo hoxeka byo tivikana eka switatimente swa timali
- Vuxokoxoko bya matirhelo byo tshembeka na ku va byo khorwisa eka swivangelo swa ku vika eka swikongomelo swa matirhelo leswi rhangeke swi vekiwa
- Ku landzeleriwa ka milawu leyi fumaka timhaka ta timali

Mihlangano leyi oditiweke yi fikelela oditi yo basa loko switatimente swa yona swa timali swi andlariwile hindlela leyinene, ku ri hava swikumiwa swa oditi hi mayelana na ku vika eka swikongomelo leswi rhangeke swi vekiwa na ku landzeleriwa ka milawu.

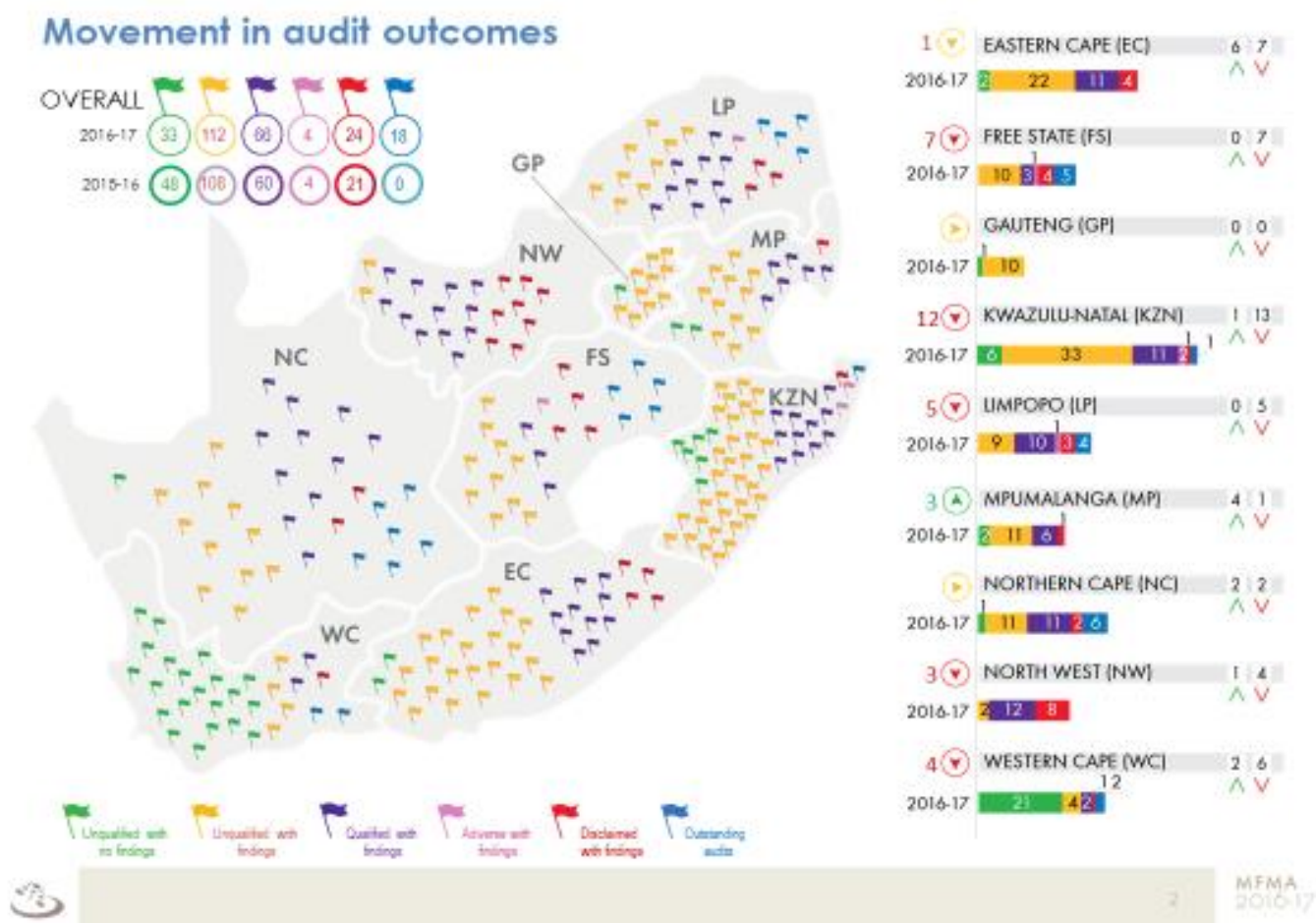
Mpimanyeto wa matirhiselo ya mfumo wa miganga hinkwawo hi 2016-17

Mpimanyeto wa matirhiselo ya timali eka xiyenge xa masipala hi 2016-17 a ku ri R362,13 wa tibiliyoni. Timasipala leti nga na mihlahluvo ya oditi yo basa ti yimela R25,68 wa tibiliyoni (7%) ta ntsengo lowu, loko letiya ti nga na mihlahluvo leyi kombisaka leswaku tirhekodo na switatimente swa timali swi andlariwile hindlela leyinene ti yimela R243,82 wa tibiliyoni (68%). Timasipala leti nga na mihlahluvo ya oditi leyi landzeleleke milawu ya

tinkota kambe ku ri na nkayivelo wo landzelela ti vumba R61,14 wa tibilyoni (17%) ta mpimanyeto hinkwawo, kasi letiya ti nga na mihlahluvo ya oditi leyi kombisaka leswaku tirhekodo na switatimente swa timali swi andlariwile hindlela leyi nga riki leyinene leyi hambanaka na milawu ya tinkota na leyi oditara yi nga nyikiki nhlahluvo ti yimela R22,81 wa tibilyoni (6%). Timasipala leti nga na mihlahluvo leyi nga si endliwaka ti vumba R8,68 wa tibilyoni (2%) ta mpimanyeto wa matirhelo ya timali hinkwawo.

Mfambofambo eka mivuyelo ya oditi ya timasipala

Girafu leyi nga laha hansi yi komba mifambafambo ya mivuyelo ya oditi ya timasipala eka swifundzakulu swo hambanahambana:

Nkomiso lowu nga laha hansi wu kombisa hilaha swifundzakulu swo hambanahambana swi tirheke hakona eka lembe leri nga ehansi ka nkambisiso:

Kapa-Vuhumadyambu

Endlekelo ra miantswiso eka malembe ma nga ri mangani lama nga hundza eka Kapa-Vuhumadyambu a ri yanga emahlweni. Tsevu wa timasipala leti nga exifundzenikulu lexi ti antswise mivuyelo ya tona kambe nkombo ti tlhelele endzhaku. “Hi lemukisile timasipala leti ku endla mafambiselo ya tshamiseka hilaha swi kotekaka hakona, ku pfala swivandla leswi pfulekeke, na ku nga tekeli ehansi mipfilungano ya mihlanganiso ya timasipala. Xo vilerisa swinene eka xifundzakulu lexi i mihluleko ya vutihlamuleri eka swiyenge swa malawulelo ya nkholuko wa tinhundzu na vukorhokeri na nhluvukiso wa swimakiwakulu. Tiphurojeke ta swimakiwakulu a ti phakeriwangi hikwalaho ka makunguhatelo ya xiyimo xa le hansi na malawulelo ya tiphurojeke. Matirhiselo ya timali lama hambanaka na milawu ya R13,558 wa tibilyoni (48% ta matirhiselo hinkwawo ya timali lama hambanaka na milawu ya timasipala eKapa-Vuhumadyambu. Leswi swi yimele 35% ta mpimanyeto wa matirhiselo ya timali ya mfumo wa miganga wa xifundzakulu xa wona,” ku vula Makwetu.

Girafu leyi nga laha hansi yi nyika nkomiso hi ku angarhela wa hilaha xifundzakulu xi tirheke hakona eka swiyenge swa odifi swo hambanahambana:

Free State

AG yi vula leswaku mpfumaleko lowu yaka emahlweni wa vutihlamuleri na mihluleko ya vurhangeri eFree State a swi ri swona swivangelokulu swa mihluleko ya mafumelo, leswi swi vangeke ku tlhelela endzhaku eka mivuyelo ya oditi kusuka eka lembe leri nga

hundza. Nkombo wa timasipala ti tlhelele endzhaku loko ku ri hava vaoditiwa lava va koteke ku antswa.

“Ku ya ehansi ka rihanyu ra swa timali ra timasipala a swi ri hikwalaho ka ku va vurhangeri byi nga tekeli enhlokweni mpimanyeto loko byi tiboha eka tiphurojeke ta xiqhinga, mikarhi hinkwayo byi nga hakeli nxavo wa kahle wa tinhundzu na vukorhokeri, na ntlangiso lowu vangaweke hi makunguhatelo ya xiyimo xa le hansi. Loko ku ri hava matikhomelo ya swi timali eka ntirho lowu vuyerisaka, lowu tirhaka kahle na ku va lowu nga durhiki wa swipfuno, rihanyu ra swa timali ra timasipala na mphakelo wa vukorhokeri swi ta ya emahlweni swi ya ehansi,” ku vula Makwetu.

Gauteng

Mivuyelo eGauteng yi khomelerile swinene laha timasipala hinkwato ti hlayiseke mivuyelo ya lembe leri nga hundza. “Lexi xi vile xifundzakulu xi ri xoxe lexi xi veke na 100% ta mihlahluvo ya oditi leyi kombisaka leswaku tirhekodo na switatimente swa timali swi andlariwile hindlela leyinene. Hi ya emahlweni hi kombisa leswaku ku nga landzeleriwi ka milawu swi tama swa ha ri xirhalanganyikulu lexi sivelaka timasipala to tala exifundzenikulu ku kuma oditi yo basa,” ku lemuka AG.

KwaZulu-Natal

Xifundzakulu lexi xi yile emahlweni na ndlela ya xona yo ya ehansi leyi yi sunguleke hi 2015-16, laha 13 wa timasipala ti tlhelelaka endzhaku. AG ya lemukisa leswaku eka timasipala leti, rinyadzo na mpfumaleko wa vuzandzelerisi eka vutiboheleri bya mafambiselo lama nga hundza swi vile na nhlohotelo. "Vurhangeri a byi tirhanangi hindlela yo tiya na mitsano leyi hi yi vikeke na ku tsundzuxa hi mayelana na yona. Loko mikayivelo leya vutihlamuleri ku nga tirhaniwi na yona, ku tlhelela endzhaku ku ta ya emahlweni," ku tsundzuxa Makwetu.

Limpopo

Limpopo yi vile na ntlhanu wa timasipala leti tlheleleke endzhaku eka lembe leri nga ehansi ka nkambisiso. AG yi vula leswaku xifundzakulu lexi xi "tihlawulekisa hi rinyadzo laha switatimente swa timali swi andlariweke hindlela leyinene swi voniwaka tanihileswi swi nga kahle hi ku ringanela, matirhelo ya xiyimo xa le hansi tanihileswi ku nga hava goza leri tekiwaka ku antswisa, na vatirhi va xiyimo xa le hansi lava nga na tilevhele ta le henhla ta mihambuko naswona ku hava switandzhaku. Leswi swi vile kona hambileswi a ku ri na vutiboheleri bya phurimiya lembe leri nga hundza ku firhisa switandzhaku swo tika. Mihiluleko ya vutihlamuleri na yona yi na vumbhoni eka nhluvukiso wa swimakiwakulu leswi nga ringanelangiki na malawulelo ya timali, leswi swi nga na ntshikelelo eka mphakelo wa vukorhokeri".

Mpumalanga

Mpumalanga yi vile na antswiso eka mivuyelo ya oditi yo angarhela ya 2016-17 – ku ya emahlweni ka endlekelo ra miantswiso yo nonoka kambe leyi tiyeke emalembeni ma nga ri mangani lama nga hundza. Hambiloko leswi swi hoyozeriwa, ku lemuka AG , “ntirho wo tala wa ha dingeka ku tiyisisa leswaku miantswiso leyi yi yiseka emahlweni, ku sivela matirhiselo ya timali lama hambanaka na milawu (lama ya fikeke eka 10% ta mpimanyeto wa matirhiselo ya timali ya mfumo wa miganga wa xifundzakulu), na ku ololoxa ku hlwela eka mphakelo wa swimakiwakulu na vukorhokeri bya masungulo”.

Clean audits: 10%
(2015-16: 16%)

Quality financial statements: 65%
(2015-16: 47%)

Quality performance reports: 40%
(2015-16: 37%)

No findings on compliance with legislation: 10%
(2015-16: 16%)

Irregular expenditure: R1 996 m
(2015-16: R1 467 m)

Kapa-N'walungu

EKapa-N'walungu, mivuyelo yo angarhela yi tame ya ha fana (timasipala timbirhi ti antswile kasi timbirhi ti tlhelele endzhaku). Ku tshama endhawini yin'we swi tiyisisa leswaku xihungwana xa hina xa lembe leri nga hundza xa timeyara, vafambisi va timasipala na vufambisinkulu lebyi a byi dinga ku endla leswaku byi tihlamulela eka vatirhitsongo va byona, a xi honisiwile hindlela leyi nga erivaleni, leswi vangeke swiyimo swo tala laha ku veke na swikumiwa swo yelana leswi boxiweke hi nkarhi wa endlelo ra oditi.

Clean audits: 3%
(2015-16: 7%)

Quality financial statements: 48%
(2015-16: 46%)

Quality performance reports: 24%
(2015-16: 17%)

No findings on compliance with legislation: 4%
(2015-16: 8%)

Irregular expenditure: R261 m
(2015-16: R457 m)

N'walungu-Vupeladyambu

N'walungu-Vupeladyambu, ku vula AG, yi tihlawulekise loko swi ta eka matirhiselo ya timali lama hambanaka na milawu – leswi hoxeke xandla hi 15% ta matirhiselo hinkwawo ya timali lama hambanaka na milawu hi 2016-17, leswi yimeleke 22% ta mpimanyeto wa matirhiselo ya timali wa mfumo wa miganga wa xifundzakulu xa wona. “Nakambe hi vilerisiwa ngopfungopfu hi mayelana na mphakelo na nhlayiso wa swimakiwakulu xikan'we na ntirhiso wa timali ta nhlayiso eN'walungu-Vupeladyambu,” ku vilela AG.

“Mpfumaleko wa vutihlamuleri wa malawulelo ya timali yo tivikana hi vurhangeri wu vila na ntshikelelo wo biha eka matirhelo ya kahle ya timali ya timasipala. Eka nhungu (35%), vuxokoxoko bya timali a byi nga tshembeki hi ku ringanela ku xopaxopa matirhelo ya kahle ya timali (tanihileswi byi veke na mihlahluvo leyi oditara yi nga nyikangiki nhlahluvo), loko 20% to yisa emahlweni ti vile eka xiyimo xa timali lexi nga sirhelelekangiki. Loko ku tekeriwa enhlokweni xiyimo lexi se xi nga sirhelelekangiki xa mfumo wa miganga, hi vilerisiwa swinene hi mayelana na ku firhisiwa kutlula mpimo ka mipimanyeto hi 16 wa timasipala, leswi vangaka matirhiselo ya timali lama nga pimanyeteriwangiki ya R1,19 wa tibilyoni.”

U vula leswaku matirhelo ya kahle ya timali ya timasipala ya dinga ku lulamisiwa hi ku hatlisa, tanihileswi ya nga na ntshikelelo wo kongoma eka vuswikoti bya tona bya ku ya emahlweni ti nyika vukorhokeri.

Clean audits: 0%
(2015-16: 0%)

Quality financial statements: 9%
(2015-16: 19%)

Quality performance reports: 9%
(2015-16: 24%)

No findings on compliance with legislation: 0%
(2015-16: 0%)

Irregular expenditure: R4 294 m
(2015-16: R3 186 m)

Kapa-Vupeladyambu

Eka 70%, Kapa-Vupeladyambu a ya ha ri na nhlnganelo lowukulu wa timasipala leti nga na ti oditi to basa, kambe mivuyelo ya oditi ya tsevu wa timasipala, ku katsa na Dorobakulu ra Kapa, yi tlhelele endzhaku eka lembe leri nga ehansi ka nkambisiso. Makwetu u vula leswaku ku cinca endzhaku ka mihlawulo ya mfumo wa miganga “ku vangile nkantshamiseko eka levhele ya khansele na le ka swiyimokulu swa le henhla, ka ku tlhelela endzhaku loku ku nga fambelanisiwa hi vunyingi na swihungwana swa hina eka mixungeto na swibumabumelo leswi nga tekeriwiki enhlokweni hindlela leyi faneleke”.

Mivuyelo ya oditi eka timasipalakulu yi tlhelele endzhaku

Hi ku angarihela, mivuyelo ya oditi ya nhungu ya timasipalakulu yi tlhelele endzhaku, laha Buffalo City yi antswewe kambe Mangaung na Dorobakulu ra Kapa ti tlhelele endzhaku. Hambileswi tsevu wa timasipalakulu ti humeseke switatimente swa timali leswi kombisaka ku andlariwa hindlela leyinene, ko va ntsena 50% a ti ri na swiviko swa matirhelo yo khorwisa naswona hinkwato ka tona a ti ri na swikumiwa na ku nga landzeleli swipimelo swo tivikana.

Matirhiselo ya timali lama hambanaka na milawu ya tlakukile hindlela yo tivikana eka timasipalakulu, kambe a swi ri ngopfungopfu hikwalaho ka ku ku vhumbunula na ku paluxa matirhiselo ya timali lama hambanaka na milawu kusuka eka malembe lama nga hundza. Rihanyu ra swa timali ra hafu ya timasipalakulu a ri tshamisekile, kamba AGSA yi boxile swivilelo hi mayelana na Dorobakulu ra Joni, Dorobakulu ra Tshwane na Nelson Mandela Bay, laha Mangaung yi veke eka xiyimo xa swa timali lexi nga sirhelelekangiki swinene.

Mahetelelo

Hi vonile hindlela leyi vuyelelaka leswaku swo tala swa swiphiso swa timasipala leswi hi swi fungheke, swi nga ololoxiwa hi ku tirhisa vurhangeri byo tiya, lebyi nga na matikhomelo lamanene na ku va lebyi nga na xitiyanhlana eka mafambiselo na khansele, hi nseketelo wa mfumo wa xifundzakulu. Nakambe, hi tsundzuxile hindlela leyi fananaka na ku va leyi phikelelaka, hi lemukisile naswona hi mikarhi hi hlohloterile lava rhwexiweke mafumelo ya miganga na vuangameri leswaku loko misinya ya masungulo ya vutihlamuleri, leyi akiweke eka swilawuri swa le ndzeni swo tiya na mafumelo lamanene, yi ri kona, timasipala ti fanele ku va ti lunghekile kahle ku humelerisa swilanguteriwa swa vaakandhawu lava ti va korhokelaka. Ku hava swo hundza leswi swi dingaka ku vuriwa hi mayelana na vutivikani bya mihluleko ya vutihlamuleri eka mfumo wa miganga.

Tanihi hofisikulu ya oditi ya tiko, mikarhi hinkwayo hi twisisile leswaku hi na xiave xa nkoka ku xi tirha eka nkholuko wa vutihlamuleri bya sekitara ya mfumo. Ku humelerisa leswi, hi hundza ku odita ka masungulo na xiave xa ku vika xa oditara. Elembeni, hi vulavurisanile na timasipala nkarhi wa ha ri kona – hi ku tirhisa xiyimo xa mikambisiso ya tirhekodo – hi xikongomelo xa ku fungha mitsano ya swilawuri swa le ndzeni na ku sungula ku tirhisa goza ro lulamisa ka ha ri na nkarhi. Hi ku tirhisa vufambisi bya hina, oditi na swiviko swo angarhela, nakambe a hi ri eku vikeneni mitsano leyi nga eka swilawuri swa le ndzeni na mixungeto leyi lavaka ku tekeriwa enhlokweni eka mfumo wa miganga. Eka swiviko swa hina, hi nyika swivangelokulu swa swikumiwa swa oditi na swibumabumelo ku lulamisa swivangelokulu leswi. Hi tiyisisa leswaku swihungwana swa hina swa twiwa hi ku tirhisa mivulavurisanano na tiofixiyalinkulu, vafambisi va timasipala, timeyara, tikomiti ta tiakhawunti ta mfumo wa masipala, na tikhansele. Swi le ka vurhangeri na mafambiselo ku tirhisa hi ku hetiseka swibumabumelo swa hina, ku tiyisisa leswaku ekuheteleleni ku na vutomi byo antswa bya vaakatiko va Afrika-Dzonga. Ha tshemba vurhangeri lebyi nga eka mitlawana ya mafambiselo na vuangameri byo tanihi mikwama ya timali ya swifundzakulu, tindzawulo ta rixaka na ta swifundzakulu leti ti tirhanaka na mfumo wa miganga, tikhansele ta masipala na tikomiti ta mfumo wa masipala ti na xiavekulu ku antswisa xifaniso xa mivuyelo ya oditi ya mfumo wa miganga xa nkarhi wa sweswi.

Xi humesiwile hi Oditara-Jenerala wa Afrika-Dzonga

Vutihlanganisi: Africa Boso • (012) 422 9880 • Africab@agsa.co.za

Landza AGSA eka Twitter: AuditorGen_SA

Xilemukiso xa swihangalasangungu: *Xiviko xo angarhela lexi katsakanyiweke eka mivuyelo ya oditi ya miganga ya MFMA xa kumeka eka www.agsa.co.za.*

Hi mayelana na AGSA: AGSA i nhlanganokulu wa oditi wa tiko. I nhlango wu ri woxe lowu, hi nawu, wu faneleke ku odita na ku vika hilaha mfumo wu tirhisaka hakona mali ya vabari. Leswi swi vila nkongomiso wa AGSA kusukela loko yi simekiwile hi lembe ra 1911 – nhlango lowu wu tlangerile ndzhaka ya wona ya ku odita sekitara ya mfumo ya 100 ra malembe hi 2011.